

Oppfølging etter muntlig høring -

Forsvarsløftet - for Norges trygghet Langtidsplan for forsvarssektoren 2025-2036 Prop. 87 S (2023-2024)

Vi takker for muligheten til å følge opp etter vår deltakelse på den muntlige høringen til Forsvarsløftet - for Norges trygghet Langtidsplan for forsvarssektoren 2025-2036 Prop. 87 S (2023-2024). Der ble det stilt et spørsmål til fylkeskommunenes rolle i totalforsvaret og på hvilken måte Østfold fylkeskommune kan bidra med til å nå en helhetlig videreutvikling av Norges forsvarsevne og forsvarssektoren. Dette notatet er tilleggspunkter som svarer ut spørsmålet, utover budskapet vi leverte til selve i flaket som vi legger ved.

Totalforsvaret er summen av det militære forsvaret og den sivile beredskapen som sammen håndterer kriser og krig. Fylkeskommunen har en rolle i den sivile beredskapen og totalforsvaret gjennom ansvar for flere samfunnskritiske funksjoner, den offentlige tannhelsetjenesten inkludert, og sivil transportberedskap.

Forsvarets betydning for Østlandsområdet

Østfolds geografiske plassering er viktig både på grunn av nærheten til de tettest befolkede områdene av landet, nærheten til kongehuset, stortinget og regjeringen og som et sentralt område for å ta imot allierte forsterkninger og øvrig logistikk.

Med Finland og Sverige som NATO medlemmer vil havner og flyplasser i Norge få økt betydning ettersom allierte forsterkninger til våre naboland vil måtte tas imot her og transporteres videre østover til innsatsområdene. Dette gjelder i høyeste grad også havner og flyplasser i Sør-Norge. Svært mye logistikk ut til hele Norge går i fredstid gjennom Østfold. Forsvarets og alliertes behov kommer i tillegg til dette, noe som innebærer at regionens logistikk og forsyningsakser vil være sårbare og må beskyttes.

Transportvirksomhetenes og veieiers rolle i totalforsvaret

Den nye sikkerhetspolitiske situasjonen aktualiserer behovet for å sikre transportsystemets evne til å bidra i totalforsvaret. Dette sammen med Finlands og Sveriges innlemmelse i NATO påvirker premissene for forsvaret i Norge og utløser nye behov og krav til transportsystemet.

Transport og helseberedskap er definert som grunnleggende nasjonale funksjoner (GNF), hvor fylkeskommunen har en rolle gjennom ansvaret for fremkommelighet og transportevne på fylkesveinettet, inkludert broer, tunneler og ferjeforbindelser.

Som veieier har fylkeskommunen et viktig ansvar for samfunnsikkerhet på veinettet, blant annet ved at fylkesveiene fungerer som omkjøringsveier. En rekke fylkesveistrekninger er i tillegg viktige for militær mobilitet og tilgang til kritisk viktig infrastruktur, slik som sentrale olje- og gassinntak og havner med rolle i totalforsvaret. Fylkeskommunen tar på alvor at vi har ansvar for at veinettet er i tilstrekkelig stand enten det er krig eller fred, men vi understreker viktigheten at det legges tilstrekkelig midler til Samferdselsdepartementet for opprustning av veier og bruer.

Fylkeskommunen har videre et særskilt ansvar for å sikre og tilrettelegge for en nødvendig og regionalt tilpasset sivil transportberedskap i fylket, etter forskrift om sivil transportberedskap. Ved hendelser som skaper behov for evakuering i stor skala av personer eller fremføring av gods/materiell, er det viktig å ha oversikt over egnede ressurser (materieell og mannskap) både i og utenfor fylket som kan settes inn, og hvordan dette arbeidet kan organiseres. Østfold fylkeskommune jobber aktivt for å få en enda tydeligere innramming av dette ansvaret, slik at vi kan utføre vår rolle/vårt ansvar best mulig i samspill med andre samvirkeaktører. Fylkeskommunen eier også et eget kollektivselskap, gjennom Østfold kollektivtrafikk, med egne busser, som også vil være en relevant ressurs for forsvaret ved behov for forflytning av personell.

Ut ifra nasjonale behov i krise eller krig er det nødvendig med effektiv koordinering mellom veimyndigheter, Kystverket og Forsvaret for å sikre hensiktsmessig drift, oppgraderinger, sikringstiltak og beredskap på disse strekningene. Som veieier kan fylkeskommunen sammen med aktuelle aktører vurdere hvordan en kan best sikre kontroll med tilstanden på kritiske fylkesveiveistrekninger. Gjennom den planlagte øremerkede tilskuddsordningen kan fylkeskommunen bidra til en opprustning av kritiske bruer for militær mobilitet.

Forutsetninger for å ivareta transportberedskapsansvaret

For at fylkeskommunen skal kunne ivareta sitt ansvar for den sivile transportberedskapen i fylket, er fylkeskommunen avhengig av et samarbeid mellom sivile og militære myndigheter, næringsliv, frivillige organisasjoner, og lokalsamfunn.

Fylkeskommunen må sammen med aktuelle samvirkeaktører etablere hensiktsmessige arenaer for samhandling, og for å oppnå felles forståelse for hvordan våre felles utfordringer kan løses, og for å utnytte fylkets samlede ressurser.

Luftfart som kritisk samfunnsområde sett i lys av sikkerhetspolitikk

Den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa og verden har endret seg betydelig de siste årene. Dette fører til et økt behov for beredskap og stabil kapasitet for å ivareta nasjonale og internasjonale interesser. Det er et uttalt behov for å øke NATOs og medlemslandenes forsvarsevne betraktelig. Rygge, med sin sentrale og strategisk viktige plassering, bygges opp som en sentral base hvor både det norske forsvaret og USA har planlagt betydelige investeringer.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen krever et nordisk luftoperasjonssenter som vil være viktig for kommando og kontroll i fred, krise og krig. Siden det er et nordisk samarbeid, bør et slikt senter legges til en lokasjon man enkelt kan pendle til eller bo ved. Rygge er sentralt plassert for nordisk mannskap, med kort reisevei til Sverige, Finland og Danmark. Området stiller sterkt med bosetting fra Oslo til Halden, internasjonale skoler og mange muligheter for ektefeller og barn. I tillegg er Rygge svært velegnet til dette, som en sikret flystasjon med et bombesikkert fjellanlegg, som raskt kan forsterkes ved en oppskalering.

Fylkeskommunen kan bidra med å legge til rette for et fortsatt godt samarbeid mellom Forsvaret, forskningsinstitutter og næringslivet for å dekke forsvarets behov. Det er viktig å ha avklarte forhold om kapasitetsbehov ved ulike scenarier for at næringslivet skal kunne planlegge sin virksomhet på en hensiktsmessig måte.

PS! Osloregionen interkommunalt politisk råd behandlet og sluttet seg enstemmig til vår uttalelse om nordisk luftoperasjonssenter til Rygge i sitt møte 26.04.24.

Forsvarets behov for mannskapsutvidelse – fylkeskommunens utdanningsansvar

Regjeringens satsing på forsvaret krever mannskapsutvidelse på mange områder. Siden styrking av forsvaret finner sted også i mange andre land, betyr det at tilgangen på kompetanse fra utlandet vil bli redusert. Det er nødvendig med større grad av nasjonal rekruttering – også til flytekniske oppgaver.

Den sikkerhetsmessige situasjonen, innfasing av nye fly- og helikoptersystemer samt høy gjennomsnittsalder og lav pensjonsalder blant flyteknikere i Forsvaret, gjør at Forsvaret har et økt bemanningsbehov i årene som kommer. I tillegg forutsetter KAMS' tilstedeværelse og økte satsning på Rygge et stort utvidet behov for ansatte med flyteknisk kompetanse som ønsker å bo i Østfold. KAMS uttaler i den forbindelse at de har problemer med å rekruttere fagutdannet personell fra andre deler av landet.

Etablering av en flyfagutdanning på Rygge tilsvarende den som nå er etablert på Fosen videregående skole, med betydelig militær innretning, er ifølge KAMS en avgjørende forutsetning for suksess i Østfold. Dersom søknaden innvilges vil Østfold fylkeskommune legge opp til en drift- og investeringsmodell som er økonomisk bærekraftig, med fokus på samspill med eksterne aktører som forsvar, lokalt og nasjonalt næringsliv, kommuner og andre offentlige aktører. Vi vil også jobbe videre med å etablere avtaler om blant annet tilgang til luftfartøyer fra Forsvaret, læremateriell/utstyr, lokaler og lære plasser hos lærebedrifter innen flyteknisk bransje. I tillegg til flyfag, vil også en rekke andre leverandører av varer og tjenester være nødvendige for å realisere fullt ut den satsingen som nå etableres i tilknytning til flystasjon på Rygge.

Industriell utvikling og vekst i Østfold er lønnsomt for Forsvaret

Østfold har befolkningsvekst mens veksten i arbeidsplasser er ikke like sterk. Arbeidet med å skape jobb- og verdiskaping i fylket vårt er viktig for å sikre stabile og gode arbeids- og bostedsvilkår. Det er etterspørsel etter kompetanse på ulike nivåer fra næringsliv og det offentlige. Østfold fylkeskommune kan tilby utdanning på ulike nivåer som er tilpasset det behovet som arbeidsmarkedet etterspør. Dette er igjen med på å stimulere positiv næringsutvikling.

Norges forsvarsindustri spiller en nøkkelrolle i Norges forsvarsevne og beredskap, og det er helt sentralt at industrien sikres forutsigbare rammevilkår. En sterk forsvarsindustri er en forutsetning for at et moderne norsk forsvar skal fungere i det daglige og under krevende forhold og gi utholdenhet. Norge bruker en stor andel av forsvarsbudsjettet på materiellanskaffelser og andre innkjøp. Vår region har tradisjonelt sett ikke hatt verken mange eller store leverandører til Forsvarets materiellanskaffelser, men dette er noe det jobbes med regionalt. I den situasjonen Norge er og beveger seg inn i, kan fylkeskommunen bidra til å identifisere hvilke virksomheter i vår region som kan være aktuelle leverandører og underleverandører til materiellanskaffelsene til Forsvaret ettersom alle samfunnets ressurser kan måtte tas i bruk om det mest alvorlige skulle inntreffe. Bedrifter i vår region må få bedre forståelse av Forsvarets behov og hvordan de kan komme seg inn i markedet. Dette er et arbeid som er påbegynt av regionale næringsutviklere.